
PISMO ŽAKNU JURJU IZ ROČA

Tomislav Milohanić (Slavić), Poreč

Ne znam kako da počnem. Ali mora se početi. Lako je početi ako je srce puno. Kao kad se kreće u glagoljaški Roč. Odlaze se imperativ rada, žurbe i hitnje. Važna je samo ljepota, prisjećanje na bogate slojeve prošlosti koji oplemenjuju dušu i daju joj razlog da visoko poleti. Iznad krovova, iznad zvonika, put planinskih visova...

Sumještani su ovdje i danas tako srdačni, topli, susretljivi, otvoreni – sigurno tako bijaše i u tvoje doba, žakne, kad si – ozarene duše – na rub knjige upisao *Vita, vita, štampa naša gori gre...* Krenuo sam prema unutrašnjosti Istre, i umah se senzori mekoće i opuštenosti usmjeriše prema nebosklonu i ljepoti starine. Osjeća se tu na svakom koraku stamenost trajanja, taloženje novih slojeva na slavne velove prošlosti. Slovo na slovo. Riječ na riječ. Ton na ton. A sve blagoslivlja zvona zvon. Ročki zvonar Pino, široka osmijeha na licu, donese tri bijela platna, da ih kreacijom ispuni i ljepotom podari slikar Emil Bobanović Čolić, umjetnik s Pelješca. Pred četrdeset i više godina došao je u Istru, nakon kratkog zadržavanja, pobjegao iz Vrha vidjevši dva vola, pet kokoši i župnika; nastanio se i oženio te dugo boravio u Labinu. Srdačno je dočekan ovdje u prijateljskom Roču od skladatelja i kantautora Bruna Krajcara, pjesnika Slavića i vrlog domaćina Vladimira Pernića, na devetom susretu Prijatelja Roča, ovih kasnih listopadnih dana godine Gospodnje 2001.

Trio umjetnika - pjesnika, glazbenika, slikara – u svoje toplo okrilje prima rustikalno zdanje. Vatra krcka na ognjištu. Štafelaj i boje. Emil oran za kreativan rad. Jučer je počeo. Jarke, žive, optimistične boje donose sunce i oganj u kameno starinsko zdanje. Dobro prija medica i med. Nazdravlja se prijateljima Roča. U kutu, nikom na putu, začinj u se prvi versi.

*Kanun zvono vrh
Hiža ton biska*

*Teran zemja smih
Potok žrvanj stih
Bičišće švik liska
Gromača viška srh*

Toče se kao drevno prapočelo. Nesputani, otkačeni, otkotrljani. Čast je biti gost i prijatelj glagoljaškog Roča. Posebno čuvstvo i dragost u nutrini. Domaćin Vlado daruje umjetnicima dva zbornika dosadašnjih Prijatelja Roča. Zloguko navješćuje, ovogodišnji Prijatelji Roča - po svemu sudeći - bit će posljednji sudionici s kojima će Susreti biti zaključeni.

- Cuker na kraju...
- Samo da ne bude cuker u krvi...

Slikara Emila prati supruga Ljiljana. Ljupko oslovljava svog dragog - ljubavi! potičući i mlađe kolege da razgale dušu dok s druge strane žice odjekuje glas supruge, žene, drage...

Vlado snima emisiju *Dobro nam došel prijatelj* s Emilom. Razgovor emotivan, sugestivan. Mekoća nježnosti preplavljuje sjećanje na djetinjstvo. Razgovor teče spontano, nenamješteno, neposredno; ročki i pomalo proročki. Tijekom emisije voditelj citira pjesnike. Elokventno, dojmljivo, opušteno. Emil raspleće svoju životnu priču: El Shat - kikiriki - razvod braka - sudska rasprava - trokut Pelješac (Kuna) - Labin - Milano... Umjetnik dolazi iz mjesta gdje je rođen Celestin Medović i drugi umjetnici. Emisija će završiti konstatacijom: Da nisam slikar, zasigurno bih bio ribar!

Drugi dio kreativnog rada. Ispod slikarove ruke izlaze ocrtana platna za staru i mladu poštaricu, za zvonaricu, za muzu... *Za prijatelje*.

Pjesnik glazbeniku daruje svoju najnoviju pjesničku zbirku *Ti si jedna nedopjevana pjesma*; sugerira koje bi pjesme eventualno mogao uglazbiti.

U pet sati popodne izlet u nepoznato. Vlado vozi i zagonetno se smješka. Sa zapada se zari ruj i zlatna nit. Prekrasni vidici u sutonu. U prvi mrak stižu do kušaone u brdima. Ljubazni domaćin Miro Petohleb nudi opojne eliksire.

- Peti hljeb je ispečen, treba ga kušati - pala je dosjetka.

Dugo su ostali u kušaonici. Kušali encijan, eliksir života, ružu, koprivu... Popričaju usput o entuzijazmu i volji da se napravi nešto vrijedno i dobro u životu. Na policama kušaone boce raznih oblika, dizajna, raznorazni suveniri. Vinski brevijar, za koji je Vlado napisao uvodne stihove, sadrži dvije boce izvanrednog eliksira. Domaćin dadne svakom umjetniku jednu bocu po vlastitom odabiru.

Nakon kušaone slijedi pohod na Vrh. Naselje Vrh je s 396 metara nadmorske visine, točno 1000 metara niže od Učke. Đir po mjestu. Hodeći Vrhom dojam je uznosit, kao da se putuje put oblaka. Cilj je Stara konoba Adrijana Grpca. U

starinski uređenom interijeru sačuvan je kameni pod (*saliž*). Tu je pod Italijom bila pošta. Ljubazni domaćin nudi autohtoni pjenušac čija je tradicija pravljenja stara preko sto godina. Traje neprekidno od godine 1874. i prenosi se s koljena na koljeno. Adrijano pred gostima vješto demonstrira zatvaranje čepa starom metodom na drveni bat. Nazdravljaju u velikim, oblim čašama, kao peharima.

- Kupljene su na kraju Istarske ulice, u Trstu – duhovito napomene domaćin. Sjetno se razliježe zvon Zdravomarije ponad zadrijemalog Vrha.

Pjesnika zanima formula pravljenja napitka ‘bužolea’, a slikar se prisjeća svog oca koji je proizvodio veću količinu plješevičkog plavca.

Zidove stare konobe krasi mnogovrsna priznanja, pehari, medalje. Spoj starine i modernog pristupa, splet tradicije i novih tendencija i tehnologija koje su primijenjene od poduzetnih mladih ljudi. Svijet dolazi ovamo. Europa je tu. Ne treba srljati već mudro raditi i ići dalje.

Po mrklom mraku umjetnici se vratiše u mirni, ponositi, drevni, usnuli gradić Roč. Večera se sprema. Drušvu se priključuje urednik Radio Pule Marko Bijažić, nastavlja s društvom na večeri, i potom – briškula i trešete do deset. Sve u šesnaest. Prpošna Tamara, simpna ‘nefrefita’ frizure, poslužuje goste. Teče razgovor o svetcima zaštitnicama župa u Istri, tradiciji, narodnoj predaji, prezimenima, porodičnim stablima.

O, žakne, skoro te zaboravih... Ali tvoj duh se osjeća na svakom koraku. I treba nam ljepote duha, hrabrosti volje i neodustajanja, e da bi se moglo nastavljati dalje. Kroz strune božanske iskrenosti. Čežnja je velika a naslage energije bubre novim uzletima i letovima. Na svakom se koraku potvrđuje da su umjetnici zapravo velika djeca. I nikad ne odrastaju. Ne zahvaća ih kora okoštalošću i ukrućenja; ostaju u sferama slobode, prpošnosti, razigranosti; prepuštaju se lakoći leta i impulzivnosti zaveslaja kroz trnje i cvijeće, oganj i iskrenje, preko zaleta i padova, preko ushita i bolova, put vrhunaca i dolova...

*Bože daj mi krila od ljepote
I da strah odnesu
Preko brda ptice
Naseli trenutke moje
(rastezljivi su i puno u njih može stati)
Uspori dane usplahirane
Kojma se žuri
I koji su u hitnji preskočili sebe*

Roč, drugi dan. Listopadska bura badri preko ćićkih hridi. Bistri duh i olakšava dah. Doručak uz ognjište. Na zidu trofeji lovački, etnografski predmeti,

artikli starine. Kod galerije Ronz, uz plamsanje vatre ognjišta i plamenova ‘baklji’ elektroničkih, ugodno je i opušteno. Okupljena družba umjetnika u iščekivanju novinarke Gordane Čalić Šverko.

- “Lotos u zjenama”, na kraju romanse – zagonetno dometne Emil, ubrzavajući potez kista.

- Baš tako – potvrdio je pjesnik. – Slikar je postao poeta.

Priprema se prilog za Glas Istre. Fotosi: ‘namještena spontanost’. Kadrovi: Emilova slikarska platna živih, optimističnih boja; kod ognjišta; ispred Jurine i Franine, galerije kipara Alojza Čargonje - Čarlija. Svatko od trojice umjetnika izreče poneki kroki, izričaj, impresiju, doživljaj...

(ROČKI HIP)

*Pride hip u kapji nasmihnut
Priskoči zeleno i jubi ruj
Stija bi zviknut i kripko riknut
Letiti bizero tondo kaj babuj*

*Priko ramena i stine olaki ližu
Zbabne su boške poja lihe potok
Ognjišće krcka vilenjak najde hižu
Srebrni did reče: tote je cok*

*Neće se note raspasti na škrači
Neće se slovo privrči u grč
Kantaju roženice puti su krači*

*Za ubajti mista di će lipoita pecetu vrč’
Ročki je hip do oblaki škok
Iz stupice i žrvnja cidi se cok*

(ALEJA)

*Sivo je plavo
Aleja glagoljaša
Kamene suze*

(SRODNOST)

*Oganj iskrom vri
Sunce krvari tone
Prijateljstva pir*

Točno u podne posljednji ročki zvonar Pino poteže konop u trošnom zvoniku. Zajednički ručak u Ročkoj konobi. Kroz dokolicu razgovora i ognjicu stvaranja, umjetnici postaju sve bliži i bliži.

Popodnevni sprovod u glagoljaškom Roču. Skupljaju se ljudi oko crkvice svetog Roka. Ovdje svi sumještani dođu ispratiti pokojnika. Čuti se u zraku zajedništvo, suosjećanje, sraslost duše i tijela s ovim prostorom, ambijentom, podnebljem. Iz gorskog vigora u vječni mir odlazi mještatinin. Kolona kreće dugo, sporo. Klizi procesija, niče pjesma...

(PROŠIŠJON GRE)

*Vnuk u naručju
Spodobna staros i diteta ublić*

*Prošišjon lazi gre gre
Ruze potrgane spe*

*Spuha se švik
Štufa čovik*

Nakon ispraćaja dođoše poneki mještani da pozdrave umjetnike, prijatelje Roča. Prepoznaše Emila, koji je u ovdašnjoj osnovnoj školi predavao jednu školsku godinu. Iako davno to bijaše, urezao se u sjećanje ondašnjih mještana. Omiljeni učitelj koji je dojedrio na krilima broda s rodnoga Pelješca. Ukusna *biska*, svakim srkom sve je bolja. Raste i dobra volja! Zar nisu tu prijatelji i ljudi dobre volje!?

Dohode u razdragano društvo kipari Alojz Čargonja i Dario Krivičić. Uključe se u razgovor, životan, sočan, temperamentan. Kipar Čargonja, Čarli – kako ga od milja zovu – raspreda o ženi, o zetovima, o raku glasnica koji je uspješno izliječio ljekovitim napitkom od gloga. Čarli stvara žestoko, temperamentno i strasno. Život grabi objeručke u zagrljaj. Glas mu šuštav, bez tonaliteta, ali izrečena besjeda vitalna je, zdrava i jedra. Majstor je u pripravljanju ljekovitih napitaka od prirodnih sastojaka i ljekovitog bilja. Niže recepte. Pomno opisa recept za glogovaču. Slikarova supruga Ljiljana pažljivo sluša i upija recepte.

- Ti zapamti, moj kompjuteru! Ubaci na disketu – sugerira joj Emil. – Neću se opterećivati svakodnevnim sitnicama, usputnicama...

- Zapišite mi svojeručno recept u moju teku, da to bude originalno – zamoli pjesnik.

I Čarli zapisa recept za glogovaču.

- I autogram, molim.

Ispod zeleno ispisanog recepta, Čarli stavi potpis.

Društvo Prijatelja Roča, okupljeno oko ognjišta, zajedno pođe u prostorije KUD-a “Željezničar” na pretpremijeru skladbe *Zvona*. Uz gitaru i sintesajzer, Bruno Krajcar po prvi put izvodi ovu skladbu skladanu na stihove Vlade Pernića za klapu “Roč”. Pljesak i čestitke. Bruno časti društvo pićem iz boce ‘pljoskice’ koja fino prijanja uz tijelo. Žestica još finije klizi niz grlo. Večeras će skladbu izvesti na završnoj večeri sudionika Prijatelja Roča – ljudi dobre volje.

E, moj žakne, sve si mi bliži. Želja je pjesnikova da obiđe Nuglu. Zajedno su pošli, pjesnik i kantautor, u prekrasno, raskošno predvečerje. Bruno uze sa sobom demo CD, snimku s Oliverom, i kasetu *Šperanca*, koju će u Gornjoj Nugli darovati pjesniku. Prekrasni proplanci, livade: steru se redovi trsova. Divne su ljepote na domak ruke i oka. Prolaze mimo mjestašca Hlaji, rodnog mjesta voditelja Udruge Prijatelji Roča. Suputnici konstatiraju kako je Vlado zapravo, duboko human čovjek, dobronamjeran, stamen; vertikalna oko koje se puno toga okuplja i događa. Posebna duševna dragost: postupno upoznavati ljepote Istre i Lijepe naše. Blago onom tko je obdaren mudrošću da to spozna dok je još mlad. I da se napaja iz zavičaja duha, tog neizmjernog i neiscrpivog izvora.

(ŽAKNOVA SLUTNJA)

*Ti znaš ili samo slutiš žakne
da knjiga je knjiga
i kad se slovo makne
da zid je zid
i kad se o kamen spotakne
i da zna biti teže
kada duši lakne*

Prodoše preko pruge. Put pod noge do Donje Nugle. Slute u dubinama odjeke Misala kneza Novaka. I tvoj usklik oduševljenja, moj žakne! U zanosu upisanu glosu na rubu Prvotiska (*Vita, vita...*). Na sljemenu brda crkva svetog Petra. Provire u sjenovitu unutrašnjost sakralnog zdanja. Ispred crkvice veliki krošnati

hrast. Ljepota krajobraza opaja pogled na gorski lanac Ćićarije, na bujnu prirodu, raskoš boja. U Gornjoj Nugli crkva posvećena sv. Jeleni. Sva ta ljepota uokolo mami čovjeka da širi ruke prema nebu, da uzdiše, da puni dušu zahvalnošću: Hvala ti, Bože, što sam stvoren tako čudesno!

- Kako bi bilo divno ovdje dočekati zoru kako se budi preko ovih brda. Udisati svježinu zraka. Upijati mir i ljepotu... – u zanosu izusti pjesnik.

Oproštajna večer u Ročkoj konobi. Umjetnici i gosti u ugodnom čavrljanju.

- Sve je zapisano u zvijezdama. U Božjem smo planu – zaključio pjesnik nakon poduzetog promišljanja, u društvu Ljiljane i Mirjane, Ljiljana se složila. Mirjana nazdravila.

Večernji susret počinje nastupom klape "Roč". Na sam početak stigao je i maestro Duško Prašelj sa suprugom. Duško je veliki prijatelj Roča i zaljubljenik u Istru.

Voditelj Vlado maestralno najavljuje bogat program, uvertirno pozdravlja sve okupljene. Njegov proslav dotiče samu bit održavanja Susreta Prijatelja Roča. U glasu se provlači sjetna potka zbog nekih nesuglasica i nerazumijevanja koji su doveli u pitanje i samo održavanje Susreta.

Maestro Duško bodri, daje svesrdnu podršku i predlaže da se svi prijatelji Roča okupe i veličanstveno proslave deseti, jubilarni susret. Vlado je sjetan i skeptičan. Pozove slikara Emila koji, eto, nastavlja putešestviju po Istri, ročkim skokom, svojom inventivnošću i imaginacijom. A dogovor i dalje važi: susresti se opet za deset godina i susret oplemeniti kiparskim djelom. Kao znamen i kao amen! Emil dojmljivo iznese svoje utiske. Povratak to je njegov u zavičaj duha, raspetih i raskriljenih jedara.

Pjesnik krasnoslovi uplovljavanjem u bajku. Kad čovjek iz vreve i užurbanog nemira krene u ove glagoljaške, poticajne, inspirativne krajeve koji nadahnjuju i zagrlje dušu, ne može a da ne bude blag, krotak i dobar. Prijatelj pravi i vjerni.

(ISKORAK STAMENI)

*Na sljemenu brda zidine se steru
Kamena slova nazubljuju davninu
Žilavom korijenju hrane nadu i vjeru
Otajstvenim velom trajnosti prosinu*

*Glagoljaši sabiru kavalkade ab ovo
Nisu zalud savita na knjigama uha
Sveti Bartol i Antun slažu štivo novo
Abecedarij moli: bit će vina i kruha*

*Freske se osmjele objava još traje
Sloj na sloju jaši tajne još se troše
Tko je gubio prije sada više daje
Prosuta dobrota stišće cekine i groše*

Sve je veselije, opuštenije na završnom druženju u Roču te kasnolistopadne večeri. Maestro Duško je za ovu prigodu iz Čakavske katedre Pul Matetićeve ognjišća Ronjgi donio nova izdanja članova katedre i sabrane uratke Zorana Kompanjeta. Bruno izrazi svoju veliku zahvalnost za sudjelovanje na ovim susretima. Izuzetno je počašćen, kaže, ovim susretom, i želio bi i nakon četrdeset i devet godina (kao što se to sada, na ovom devetom susretu Prijatelja Roča, događa Emilu Bobanoviću!) doći u Roč na ovakav ili sličan susret. Pred oduševljenim sudionicima oproštajne večeri izvede skladbu na stihove Pernića. A potom i skladbu *Roža*, prvonagrađenu skladbu na Melodijama Kvarnera. Moderator večeri i voditelj susreta Vlado podijeli sudionicima po bocu biske i glagoljašku abecedu otisnutu u tiskalnici Roč.

*Ud miline i svitla rascvita se plac
Kuraj je puštiti suzu
Slikar dohaža biti poeta
Poeta dohaža biti slikar
Sve meštire ud arta mužika ukupa
Zatancaju skupa dišeći mac
I sve stane pod jenu ruzu
Kuraj je muški puštiti suzu*

Veselo je i raspjevano u Ročkoj konobi, dugo u jesenju noć. Potajno se naslućuje u zraku tiha sjeta zbog skorog rastanka, ali i zbog neizvjesnosti daljnjeg tijeka i opstanka kulturne manifestacije Prijatelji Roča...

Zbogom Jurju žakne...! Zbogom Roč! Treba poč'!

Tik prije pola noći srdačno, uz najljepše želje, rastadoše se umjetnici, prijatelji Roča.

Iznad Roča srebrn se mjesec smješka;
prosipa melem i pelin.
Ruže drhte stisnute uza zid.
Latice trepere u noći...
Srce je puno! Bilo je kratko. Ali odjek traje. Ostaje trag.
Kojem se čovjek želi vratiti.

U Poreču, listopada 2001.